

אור אלהים

בסייעתא דשמיא

האזינו – שובה

ויל עי קהילת 'זכרון יחיאל' רחוב שאול המלך 2/ ירושלים
בנשיאות מירני הגה"צ רבי אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א
פתגמין קדישין שנשמעו ממעיינותיו של רבינו שליט"א

עובדא רבא

כמוך ירבו בעלי תשובה בישראל

מסופר: המגיד מקלם היה נוהג לשבות מנסיעה בכל ערב שבת בחצות היום. פעם אחת ביום שישי, בנסעו לאחת הערים, התארכה הדרך ובהגיע חצות היום עדיין היה רחוק ממחוז חפצו. מיד פקד על בעל העגלה שיעצור כי אין בדעתו לנסוע יותר והוא ירד מהעגלה. העגלון אמר לו, כי אם ילך ישר ואח"כ יסתובב, הרי לאחר כשעה יגיע לעיירה יהודית. בהגיעו למבואות העיירה, פגש המגיד ביהודי, הושיט לו שלום ושאלו אודות המצב הרוחני במקום, היש על מה לעורר ולתקן? השיב הלה כאן המצב טוב, חברות תורה וחסד לרוב וכו', בכל זאת, הרי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ממשיך המגיד לדובבו.

אימץ היהודי זכרונו ואמר, אינני מוצא כעת להצביע על דבר, מלבד צרה צוררה שממנה סובלת העיירה בשם יענקל'ה מוסר, הוא אדם מלשין שפל ומושחת, אשר יש לו קשרים הדוקים עם אנשי הרשות, ומוסר ממונם וגופם של ישראל בידיהם. אדם זה מטיל חיתתו על הסביבה, והכל חלים וזעים מפניו, אבל אין מה לעשות בענין זה. בכל זאת איזו מעלה טובה נמצאת בו? ממשיך המגיד ושואל, הפטיר הלה כן, הוא שומר דיבור, אם הוא מבטיח לקבור יהודי לא יפול מדבריו צרור ארצה. והיכן אפשר לפגוש אותו? רבי, כבר אמרתי לך שאין מה לנסות להשפיע עליו, תוך כדי שיחה מרים הלה ראשו, ומודיע בפתע, רבי, הנה יענקל'ה נורד עתה מההר שלפנינו, אני בורח מיד שלא ירגיש שדיברתי עמך.

המתין המגיד והלך לקראת יענקל'ה, הושיט לו יד בהארת פנים, שלום עליכם ר' יעקב, נדהם הלה מקבלת פנים זו, והמגיד ממשיך, יש לי בקשה קטנה ממך שתעשה לי טובה, אין אני עושה טובות, רוסן יענקל'ה, מפציר המגיד בכל זאת ר' יעקב, נו תגיד כבר מה אתה רוצה, מסביר המגיד, ידוע לך שהמגידיים אומרים דרשה בבית הכנסת ואחר כך הציבור משליך עבורם לתוך קערה מטבעות לצורך מחייתם, והנה אנכי עני ואביון, והיה אם אישיות כמוך תבוא לדרשתי הרי יבואו המונים לדרשה. אינני עושה טובות, זועם יענקל'ה, אולם המגיד בכוחו השפעתו אינו מרפה וממשיך להתרפס לפניו, עד שיענקל'ה מפליט מהפה טוב, בסדר, ועוקר כבר רגליו. כאן המגיד תופס אותו ואומר, שמעתי עליך כי שומר דיבור ומקיים הבטחה אתה, הלה ניסה להשתמש, עד שסוף כל סוף הבטיח ברורות, שיופיע לדרשה. ביום ראשון בשעה הקבועה בית הכנסת כבר מלא על גדותיו, לאו מילתא וסרתא היא לשמוע את הדרשן הגדול שבדור, המגיד כבר הופיע והקהל מצפה בחוסר סבלנות, המגיד יושב וממתין כחצי שעה ועיניו משוטטות לעבר הפתח עד שהושלך הס, תדהמה בקרב הציבור כאשר יענקל'ה מוסר נכנס לבית הכנסת, הלה מפלס לו בנקל דרך בין ההמונים הנסוגים מפניו.

המגיד מקבל פניו בלבביות ומושיבו במזרח, הציבור המום אינו תופס מה למגיד הצדיק ולמלשין נבזה, זהו, עתה מזרז המגיד ועולה על הבימה ופותח בקולו הצלול, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, הוא מרחיב את הדיבור בנושא זה ומביא ראיות מן התורה נביאים וכתובים כי שערי תשובה לא ננעלו בפני כל אדם, וכל אשר בשם ישראל יכונה, יש לו סיכוי להיות נוחל לעולם הבא. לאחר כמה שעות שהלהיב את ההמונים, פנה ואמר, ואתה ר'

פרפראות לחכמה

אמאי חמל הקב"ה על דור ההפלה

בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (ל"ב, ח')

פי' רש"י "בהנחל עליון גוים" כשהנחיל הקב"ה למכניסיו את חלק נחלתו, הציפם ושתפם "בהפרידו בני אדם" כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם, ולא עשה כן, אלא יצב גבולות עמים קיימים ולא אברם ל"מספר בני ישראל" בשביל מספר בני ישראל שעתידים לצאת מבני שם. ואיכא למידע דהרי אברהם אבינו היה בזמן דור הפלגה בן מ"ח שנה, (כמבואר בסדר עולם רבה פרק א'), וא"כ למה כתב רש"י "בשביל מספר בני ישראל שעתידים לצאת מבני שם", הרי אברהם כבר היה בן מ"ח שנה, וא"כ כבר מובטח זרעו של שם. וגם שרה כבר היתה אז ל"ח שנה, שהיה הברל ביניהם עשר שנים (כדכתיב בראשית י"ז, י"ז).

ואפשר דאיתא בגמ' נדרים (דף ל"ב ע"א) בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו, ובמדרש רבה (פרשת נח ל', ח') הביא מחלוקת רש"י שיש אומרים בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו, והיא שנת ההפלה (כנ"ל בשם סדר עולם פרק א'), ואיתא באבן עזרא (פרשת נח י"א, א') "דאברהם מבוני המגדל היה". לפי זה מובן בטוב טעם ודעת דברי רש"י, דאם היה מעבירים מהעולם, היה גם אברהם נספה עמהם, כיון שגם הוא היה אחד מהם, ולכן רק הפיצם, ואדרבא ממעשה זה הכיר אברהם את בוראו, כ"כ הסדר הדורות (אלף השני אלף תתקנ"ח ט"ק א'). רק מוכרחים לומר שרש"י סובר בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו. ולמ"ד בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו, סוברים שהתחיל בן שלוש, ונשלם ידיעתו כשראה הפלגה כשהיה בן מ"ח (סדר הדורות שם בשם כס"מ, וכן הוא בפירוש סדר זמנים על סדר עולם שם סק"ל) ולדעה זו ירשו הפסוק בפרשתנו למספר בני ישראל, כפירוש דעת זקנים מבעלי התוספות (שם) שמדרש למספר בני ישראל בידר נחלה לשנים עשר שבטים, אע"פ שעדיין לא נולדו, או כפירוש רשב"ם (שם) ורמב"ן, ספורנו, שהם מפרשים פירושים אחרים על זה.

אמאי פטירת משרע"ה היה בחצי היום

עלה אל הר העברים הוזה – ומת בהר אשר אתה עולה שמה (ל"ב, מ"ש – ג')

וז"ל רש"י (שם מ"ח) בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח (בראשית ז', י"ג) "בעצם היום הזה בא נח – אל התיבה", במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים, בכך וכך, אם אנו מרגישים בו, אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה, – אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו כח למחות, יבא וימחה. במצרים נאמר (שמות י"ב, נ"א) "בעצם היום הזה הוציא ה'", לפי שהיו מצרים אומרים בכך וכך, אם אנו מרגישים בהם, אין אנו מניחין אותם לצאת, – אמר הקב"ה הריני מוציאן בחצי היום, וכל מי שיש בו כח למחות יבוא וימחה. אף כאן במיתתו של משה נאמר "בעצם היום הזה" לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך, אם אנו מרגישים בו, אין אנו מניחין אותו, – אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום (והוא דברי הספרי שם ל"ב, מ"ח). והנה השפתי חכמים (ט"ק פ') הקשה על רש"י, למה אינו מונה בעצם היום הזה דנאמר גבי אברהם, דכתיב (בראשית י"ז, כ"ג) "בעצם היום הזה ניומל אברהם", ופירש רש"י (שם) ביום ולא בלילה, ולא נתיירא.

וז"ל דהא כתיב גבי אברהם "בעצם היום הזה" איכא למימר כמו שפירש רש"י (שם) דאתא לאשמועינן דביום שנצטוו ניומל, לכן לא נקט רש"י אלא ג' מקומות (עכ"ל). ולא זכיתי להבין תירוצו, דהנה רש"י (שם) כתב להדיא וז"ל: בו ביום שנצטוו, ביום ולא בלילה, לא נתיירא לא מן הגוים, ולא מן הליצנים, ושלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים, אילו ראינוהו לא הנתנוהו למול, ולקיים מצות של מקום (עכ"ל). הרי שרש"י כתב להדיא שעשה זאת "בעצם היום הזה ולא נתיירא, לא מן הגוים ולא מן הליצנים, ושלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים, אילו ראינוהו לא הנתנוהו למול, ולקיים מצות של מקום". והרי זה ממש כאותם שלוש שזכר רש"י כאן, וא"כ מה תירץ השפתי חכמים. רק הקושיא מעיקרא ליתא, דרש"י הביא ג' מקומות של "בעצם היום הזה" שאמר הקב"ה, כן היה במבול, וכן היה במצרים, וכן היה במיתתו של משה, דהקב"ה אמר נראה מי שיפריע. אבל בעצם היום הזה של אברהם אבינו, הגם דגם שם היה הטעם שעשה זאת ביום, ולא פחד מאנשים על זה, אבל מ"מ לא הכניס רש"י זאת, כיון שעצם היום הזה מיידי מאברהם, ולא מהקב"ה.

באיזו יום אמר משרע"ה "האזינו השמים ואדברה"

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (ל"ב, א')

פי' רש"י ולמה העיד בהם שמים וארץ, אמר משה אני בשר ודם למתור אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית, מי בא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ שהם קיימים לעולם. ואיכא למידע אמאי כתב רש"י הלשון "למתור אני מת" הרי זה היה ביום ז' אדר יום פטירתו כדכתיב לעיל פרשת וילך (ל"א, ב') בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, פירש רש"י היום מלא ימי ושנותי, ביום זה נולדתי, ביום זה אמות עכ"ל. וא"כ היה צריך רש"י לכתוב היום אני מת, וכן כתיב לעיל ב' וילך (ל"א, כ"ח) הקהילו אתי את כל זקני שבטיכם ושטריכם, ואדברה באזניהם את הדברים האלה, ורש"י מסביר שקא' על פרשת האזינו, וכתב רש"י (שם) ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, – לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות. ואפשר דרש"י דייק בלשונו דבפרשת וילך כתב רש"י "ביום זה אמות" היינו שביום זה ימות, וכאן בפרשת האזינו כתב רש"י "למתור אני מת" פירוש מתור אני כבר מת דהיום ימות, ולמתור הוא כבר מת, ויהי רצון שיבולע המות לצנח בביאת משיח צדקנו.

מתי אמר הקב"ה למשה "עלה אל הר העברים"

עלה אל הר העברים הוזה הר נבו – ומת בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך (ל"ב, מ"ט-נ')

כאן רואים שהקב"ה אמר לו שילך לראות ארץ כנען ביום פטירתו הדיינו ז' ארר בצהריים. וקשה דרואים כבר זאת לעיל בפרשת פנחס (במדבר כ"ז, י"ב-י"ג) ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הוזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל, וראיתה אותה ונאספת אל עמך. ושם לא כתוב בעצם היום הזה, ומשמע שזה לא היה כלל ביום פטירתו, רק הרבה קודם לכן, אחרי פטירת אהרן, ולפני א' שבט שהתחיל אז חומש דברים. ולכן צריכים להבין מתי אמר הקב"ה למשה. ולולא דמסתפינא הייתי אומר דבפרשת פינחס אמר זאת הקב"ה למשה, ומשה לא עלה להר העברים לראותו, דהרי לא כתוב שם שמשע עלה, ורק אח"כ ביום ז' ארר יום פטירתו אמר הקב"ה שנית שיעלה, ואז באמת עלה אחרי שבירך את כל ישראל, בדרכיב לקמן בפרשת וזאת הברכה (ל"ד, א'-ד') ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ראש הפיסגה אשר על פני יריחו, ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן וכו'. ואל תתמה איך אני מעיז לומר שהקב"ה ציוה למשה זאת בפרשת פינחס, ומשה לא שמע להקב"ה. דתמכתי יסודתי על דברי רש"י בפרשת פינחס (כ"ז, י"ב) שהקשה למה נסמכה (פרשה זו עלה אל הר העברים) לכאן, ותירץ כיון שאמר הקב"ה (כ"ז, ז') נתן נתן להם (נחלה לבנות צלפחד) אמר (משה רבינו) אותי צוה המקום להנחיל (להם נחלה) שמה הותרה הגזירה ואכנס לארץ, אמר לו הקב"ה גזרתי במקומי עומדת. דבר אחר כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן, שמה ואמר כמדומה שהותר לי נדרי (עכ"ל).

רואים מדברי רש"י שהקב"ה אמר זאת למשה בפרשת פינחס, כדי שלא יחשוב משה שהותר הנדר, ולכן לא עלה משה להר העברים לראות הארץ, כיון שהבין שכונת הקב"ה היתה רק לשלוח לו רמז שידע שלא הותר הנדר, וכיון שהבין הרמז לא צריך לעלות. ולא רצה לעלות, שמשע לא התייאש עוד וחשב אולי יתרצה הקב"ה וימחול לו, כמו שרואים במדרש תנחומא (פרשת ואתחנן סימן ו') דביום פטירתו היה לו למשה ירכוח עם הקב"ה שלא רוצה למות וליכנס לארץ ישראל. אבל כשהגיע יום ז' ארר אמר הקב"ה למשה "בעצם היום הזה" פעם שני "עלה אל הר העברים" כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא (דברים ל"ב, נ"ב) והסביר רש"י שהקב"ה אמר למשה יאם לא תראה עכשיו לא תראה עוד בחיך (עכ"ל), וצריכים להבין למה הוצרך הקב"ה לאיים על משה על כך, רק לפי דברינו מובן, כיון שבפרשת פינחס לא עלה משה, הוצרך הקב"ה לאיים עליו שאם עכשיו לא יעלה, כבר לא יראה בחייו, והוא רחום יכפר עון.

במה חמד משרע"ה לאהרן כהנא

עלה אל הר העברים הוזה הר נבו – ומת בהר – והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך (שם)

וז"ל הספרי (שם נ') "כאשר מת אהרן אחיך" מיתה שחמדת לה, מהיכן חמד משה מיתתו של אהרן, בשעה שאמר לו המקום (במדבר כ', כ"ה) קח את אהרן ואת אלעזר בנו, והפשט את אהרן בגדיו, הפשיטו בגדי כהונה והלבישו לאלעזר, וכן שני וכן שלישי, אמר לו הכנס למערה ונכנס, עלה למטה ועלה, פשוט ירך ופשוט, פשוט רגליך ופשוט, קמוץ פיך וקמוץ, עצום עיניך ועצם, באותה שעה אמר משה אשרי מי שמת במיתתו זו, לכן נאמר כאשר מת אהרן אחיך, מיתה שחמדת לה, (עכ"ל). והנה רש"י מוסיף ג"כ הסבר זה, ומוסיף פרט נוסף שהיה אצל אהרן, ונמצא שגם זה חמד משה וניתן לו, וז"ל רש"י "כאשר מת אהרן אחיך" באותה מיתה שראית וחמדת אותה שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון, והלבישו לאלעזר, וכן שני וכן שלישי, וראה בנו בכבודו, א"ל משה אהרן אחי עלה למטה ועלה, פשוט ירך ופשוט, פשוט רגליך ופשוט, עצום עיניך ועצם, קמוץ פיך וקמוץ, והלך לו, אמר משה אשרי מי שמת במיתתו זו (עכ"ל).

ולא יציתי להבין דבריו הק' "שראה בנו בכבודו" היינו שאהרן ראה שבנו אלעזר מלביש בגדי כהונה, ונהיה כהן גדול תחתיו, ובוזה חמד משה וניתן לו, וקשה דהרי משה לא זכה לזה הגם שרצה בזה שבניו ירשו מקומו. כמו שכתב רש"י להדיא בפרשת פנחס כשיביש משה (במדבר כ"ז, ט"ז) יפקוד ה' – איש על העדה, הסביר רש"י כיון ששמע משה שאמר לו המקום (שם כ"ז, ז') תן נחלת צלפחד לבנותי, אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, ועוד מש מתוך האהל (והוא מדרש רבה במדבר פרשה בא ס"ק ט"ו), ומדרש תנחומא שם סימן י"א. ואלו יותר איתא במדרש תנחומא (פרשת חוקת סימן י"ז) קח את אהרן ואת אלעזר בנו, והפשט את אהרן בגדיו (במדבר כ', כ"ה) אמר לו הקב"ה (למשה) הרי אתה מנחמו שהוא מוריש כתרו לבניו, מה שאין אתה מוריש לבניך (וכ"ה במדרש רבה שם פרשה י"ט ס"ק י"א), הובא ברש"י (במדבר כ', כ"ה). הרי שלך לפניך שרש"י כתב להדיא שמשע רצה שבניו ירשו גדולתו, והקב"ה לא הסכים לכך, ומשה ניתן את אהרן שהוא זוכה יותר ממנו, כיון שבנו אלעזר יורש אותו, וא"כ איך כתב רש"י בתוך הדברים שהחמד משה מיתה אהרן וניתן לו הוסיף רש"י על דברי הספרי "וראה בנו בכבודו", הרי דבר זה לא ניתן למשה, ומצוה ליישב.

שוב ראיתי במפרשי רש"י, וראיתי שהנחלת יעקב ובאר בשדה עמדו על זה. וז"ל נחלת יעקב ותמיה לי דלמה הזכיר זה, דהא משה לא זכה לזה שירשו בניו את גדולתו, כמו שפירש הרב (רש"י) בפרשת חוקת בפרשת מיתת אהרן (כ', כ"ה), ובפרשת פינחס בפסוק (כ"ז, ט"ז) יפקוד ה', וממילא לא שייך לומר כאשר מת אהרן אחיך וצ"ע (עכ"ל). וז"ל באר בשדה "וראה בנו בכבודו" גם משה ראה תלמידו החביב לו יהושע בן נון שדרש בחייו והעמיד לו תורגמן (עכ"ל). ואני עומד ומשתתף על תירוץ זה, תירוץ זה היה טוב לתרץ אם לא היינו רואים שמשע מבקש שבניו ירשו גדולתו, ואז היה תירוץ נאה וראה שתלמיד הוא כמו בן, אמנם אחרי שאיתא במדרש רבה (במדבר פרשה כ"א ס"ק ט"ו), ובמדרש תנחומא (שם סימן י"א) וברש"י (שם כ"ז, ט"ז) שמשע אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו. ואיתא במדרש תנחומא (פרשת חוקת סימן י"ז) ובמדרש רבה (שם פרשה י"ט ס"ק י"א) וברש"י (שם כ', כ"ה) שהקב"ה אמר למשה לפני מיתת אהרן "הרי אתה מנחמו שהוא מוריש כתרו לבניו, מה שאין אתה מוריש לבניך". איך יכולים לפרש כמו שאהרן "ראה בנו בכבודו" גם משה ראה תלמידו החביב יהושע, הרי פירוש זה הוא נגד החז"ל, וצ"ע.

יעקב, אל תחשוב כי לך אין חלק לעולם הבא, גם אתה מסוגל לכך, בידך הדבר, ואם אתה חושב כי הוזה אני בהקיצ, הנני מודיעך בפני עמ ועדה, כי מוכן אני לתת לך במתנה גמורה את כל שכר מצוותי וחלקי בעולם הבא שיצרתי לי מעודי ועד היום הזה, בתנאי שתטיב דרכך, הוא סקר את תמצית פעולותיו הנשגבות ממה שפעל עד היום, יענקלה נתן את הבטחתו. מיד קרא המגיד לדייני העיר, כתבו שטר מכירה וחתמו במעמד כולם, כי יענקלה קונה בקנין גמור את כל חלק עולם הבא של המגיד מקלם. המגיד מסר לו השטר ופני יענקלה קרנו מאושר, עסק נפלא עשה הערב, כל עולם הבא של המגיד המהולל עתה בכיסו.

עתה ממשיך המגיד בדרשתו בהסבירו את הצד השלילי של הדבר, בקול חוצב לבבות אש הוא משמיע את דברי הגמרא (ראש השנה י"ז ב') אשר נפסקו ברמב"ם בהלכות תשובה, ואלו שאין להם חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדים ונידונים על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים, המינין והאפיקורסין והמוסרים. כאן מסתלסל המגיד בניגונו הכובש לבבות, זכור ר' יעקב, זכור את העולם הבא שלך אל נא תאבד, חדל לך מעיסוקיך עם חברת פריצים, תתחיל בחיים חודשים ומאושרים, חיי תורה ויראת שמים, אל תאבד במו ידיך את האוצר היקר שרכשת.

למחרת עזב המגיד את העיירה ונסע לדרכו. לאחר שבע עשרה שנה נזדמן המגיד לאותה עיירה שנית, בבואו שאל את האדם הראשון שפגש מה נשמע עם יענקלה מוסר? אך הלה לא ידע למי הוא מתכוון, שאל ושלח עד שזנכר קשיש דחד, שהכוונה לר' יעקב הצדיק הפרוש הגדול של העיירה. הוא סיפר לו כי מאותו יום שהמגיד מקלם ביקר בעיירה, חזר יענקלה בתשובה שלימה, וכי מאז ועד היום אינו יוצא מפתח בית הכנסת, שם הוא אוכל וישן ועוסק בתורה ובתפילה. תחילה עזרו לו להתפלל בסיודר וללמוד חומש, ואילו היום נעשה ללמדן מופלג וצדיק נשגב. נשים צדקניות דואגות לו לאוכל ושם ביתו.

פני המגיד נהרו מאושר, מיד שלח להודיע לפרנסי הקהילה שיכריזו כי בשעה פלונית ידרוש בבית הכנסת. בשעה הקבועה היתה כל העיירה נוכחת במקום, גם יענקלה שישב כל היממה בבית הכנסת נמצא כאן, אך הפעם לא במזרח כי אם הצטנף לו בפניו מערב והאזין בדפיקות לדברי המגיד. פתח המגיד בדברי המשנה (יומא פ"ה ב) עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו. הוא הרחיב את הדיבור כי על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, לא יסורים ממרקים ולא יום המיתה מכפרת, עד שירצה את חברו. כאן שאג המגיד: ואתה יענקלה מוסר קוראים לך כבר צדיק, זכור כמה אנשים גזלת ועשקת, כמה בני אדם הרסת והורדת בהלשנותיך לבאר שחת, כמה אלמנות ויתומים אימללת, איזה חורבן עשית, הרי שערי תשובה לכאורה נעולים בפניך, מה נורא גורלך, מה איום עונשך, הרי כל מיני גהנום וכל יסורים שבעולם לא מועילים לגולן ומלשין. למותר לתאר באלו בכיות נוראות התמוגג יענקלה וכל הקהל עמו, ויהי המקום להודת נאקם. לאחר דממה, ממשיך המגיד אם כן הבה ונחפש עצה, הנה נפסק בשולחן ערוך אם פגע אדם בחברו ולא הספיק לפייסו עד שמת, יקח עשרה אנשים ילך לקברו ויאמר חטאתי לאלקי ישראל ולפלוני זה שחטאתי לך, אולם אתה יענקלה שאין אתה יודע וזוכר ממי גזלת, למי הזקת ואת מי אימללת, מה תקנה יש לך, ממי תבקש מחילה, למי תשיב הגזילה? אף על פי כן עצה מצאתי לך, הרי כאן במעמד קדוש זה נמצאת כל העיירה, ימחלו הם על עצמם ויהיו באי כוחם של הוריהם ובני משפחתם הנפטרים שסבלו ממך, ועתה בקש מחילה מכל הקהל הקדוש הזה, ומכל הנפטרים תושבי המקום כפי הנוסח שקבעו חז"ל, והם ישיבו לך, מחול לך שלש פעמים כדין. מרוב בכיות התמוטט יענקלה להתעלף, בקושי העירו אותו. אך כוחותיו לא עמדו לו לפסוע עד לבימה, הושיבוהו בכסא ונשאורו, המגיד פתח את ארון הקודש ופקד על יענקלה שיאמר אחריו מילה במילה, חטאתי לאלקי ישראל ולתושבי העיר הזאת, מיד פצחו כל הקהל: מחול לך, מחול לך, מחול לך, ותבקע הארץ לקולם. מיד עמד המגיד ונשקו על ראשו ואמר: בני כמוך ירבו בעלי תשובה בישראל, מעתה יכולים לקרוא לך ר' יעקב הצדיק.